Lieta Nr.A42749308
AA43 – 2710 – 11/15

# SPRIEDUMS
## Latvijas tautas vārdā

Rīgā 2011.gada 6.decembrī

Administratīvā apgabaltiesa šādā sastāvā:
tiesas sēdes priekšsēdētājs M.Birzgalis,
tiesneši K.Berķis un A.Šteinberga,

piedaloties atbildētājas Rīgas pašvaldības pusē pieaicinātās iestādes Rīgas domes Mājokļu un vides departamenta pilnvarotajai pārstāvei *A.Š.*,

atklātā tiesas sēdē izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz *A.G.* pieteikumu par Rīgas domes Komunālā departamenta 2008.gada 24.janvāra lēmuma Nr.DK-08-1207-ap atcelšanu, sakarā ar Rīgas domes Komunālā departamenta apelācijas sūdzību par Administratīvās rajona tiesas 2009.gada 5.oktobra spriedumu.

## Aprakstošā daļa

[1] *A.G.* (turpmāk – pieteicējs) no 1995.gada 14.decembra ir reģistrēts 12.reģistrā palīdzības saņemšanai dzīvojamās telpas izīrēšanai vispārējā kārtībā.

2007.gada 26.jūnijā pieteicējs brīdināts, ka jautājums par pieteicēja izslēgšanu no reģistra tiks virzīts izskatīšanai Rīgas domes Komunālā departamenta Dzīvokļu pārvaldes komisijas sēdē sakarā ar to, ka palīdzību sniedz tā pašvaldība, kuras administratīvajā teritorijā attiecīgā persona deklarējusi savu dzīvesvietu, savukārt pieteicēja dzīvesvieta deklarēta Krievijā.

Ar Rīgas domes Komunālā departamenta Dzīvokļu pārvaldes komisijas personu reģistrācijai palīdzības saņemšanai dzīvokļa jautājumu risināšanā un izslēgšanai no palīdzības reģistra 2007.gada 14.novembra lēmumu (protokols Nr.43, 5.5.punkts) (turpmāk – Sākotnējais lēmums) pieteicējs izslēgts no 12.reģistra, pamatojoties uz likuma „Par palīdzību dzīvokļa jautājumu risināšanā" 10.panta pirmās daļas 2.punktu un Rīgas domes 2005.gada 12.jūlija saistošo noteikumu Nr.6 „Personu, kurām nepieciešama palīdzība dzīvokļa jautājumu risināšanā, reģistrācijas un palīdzības sniegšanas kārtība" (turpmāk – Saistošie noteikumi Nr.6) 3.12.3.apakšpunktu.

Pieteicējs 2008.gada 2.janvārī Sākotnējo lēmumu apstrīdēja.

[2] Ar Rīgas domes Komunālā departamenta (turpmāk arī – atbildētājs) 2008.gada 24.janvāra lēmumu Nr.DK-08-1207-ap (turpmāk – Lēmums) Sākotnējais lēmums atstāts negrozīts. Lēmums pamatots ar apsvērumu, ka zuduši apstākļi, kuri bijuši par pamatojumu šīs personas iekļaušanai palīdzības reģistrā. Atbildētājs Lēmumā konstatējis, ka no 1993.gada 21.decembra pieteicēja dzīvesvieta mutiski norādīta */dzīvesvieta/*, Sanktpēterburgā, Krievijā. Pieteicējs no 1995.gada 14.decembra bija reģistrēts palīdzības saņemšanai 12.reģistrā. Pieteicējs atzīts par politiski represēto personu (apliecības Nr.1141), jo no 1949.gada 13.septembra līdz 1950.gada 6.maijam atradies ieslodzījumā Telmana rajonā, Karagandas apgabalā, Kazahijas PSR. Līdz arestam pieteicēja dzīvesvieta bija reģistrēta */dzīvesvieta/*, Rīgā. Pieteicējs kā nepatiesi notiesāts tika reabilitēts 1968.gada 25.martā.

Lēmumā norādīts, ka likuma „Par palīdzību dzīvokļa jautājumu risināšanā" 4.panta pirmajā daļā un Saistošo noteikumu Nr.6 1.3.1. apakšpunktā noteikts, ka palīdzību personai sniedz tā pašvaldība, kuras administratīvajā teritorijā attiecīgā persona deklarējusi savu dzīvesvietu.

Pieteicējs 2007.gada 26.septembrī likumā noteiktajā kārtībā brīdināts par izslēgšanu no 12.reģistra, norādot, ka gadījumā, ja pieteicējs vēlas atgriezties Latvijā kā repatriants, jautājuma izskatīšanai par tiesībām reģistrēties palīdzības saņemšanai dzīvojamās telpas izīrēšanai pirmām kārtām, viņam jāvēršas Rīgas domes Komunālā departamenta Dzīvokļu pārvaldē un jāiesniedz attiecīgie dokumenti. Līdz 2007.gada 13.novembrim pieteicējs uz brīdinājumu nav atsaucies un nav iesniedzis iebildumus.

Ņemot vērā, ka pieteicējs neīrē dzīvojamo telpu Rīgas pilsētas administratīvajā teritorijā, bet lieto dzīvojamo telpu citas valsts administratīvajā teritorijā, nav pamata pieteicēja reģistrācijai palīdzības saņemšanai dzīvojamās telpas izīrēšanai vispārējā kārtībā, tādēļ pieteicējs ir izslēdzams no 12.reģistra.

[3] 2008.gada 22.februārī Administratīvajā rajona tiesā saņemts pieteicēja pieteikums par Lēmuma atcelšanu. Pieteikums pamatots tādējādi, ka no 1949.gada viņš nepamatoti izsūtīts no Latvijas. 1995.gadā, uzņemot pieteicēju reģistrā dzīvokļa jautājuma risināšanā Rīgā, pieteicējam radās cerība atgriezties uz dzīvi Rīgā. Pieteicējs no Jakutijas katru gadu sūtīja dzīvesvietas izziņu.

[4] Atbildētājs lietā sniegtajā rakstveida paskaidrojumā pieteicēja pieteikumu uzskata par nepamatotu un noraidāmu, balstoties uz Lēmumā ietverto argumentāciju.

[5] Ar Administratīvās rajona tiesas 2009.gada 5.oktobra spriedumu pieteicēja pieteikums apmierināts, atceļot Lēmumu no tā pieņemšanas dienas un uzliekot pienākumu novērst ar Lēmuma izpildi radītās sekas, proti, uzlikts pienākums atjaunot pieteicēja reģistrāciju 12.reģistrā ar reģistrācijas kārtas

numuru, kāds tas būtu uz sprieduma taisīšanas brīdi, ja pieteicējs nebūtu izslēgts no 12.reģistra.

Spriedums pamatots ar turpmāk minētajiem argumentiem.

[5.1] Likuma „Par palīdzību dzīvokļa jautājumu risināšanā" 10.panta pirmajā daļā uzskaitīti gadījumi, kuriem iestājoties persona tiek izslēgta no palīdzības reģistra, un konkrēti – persona sniegusi nepatiesas ziņas par apstākļiem, kuri bijuši par pamatu šīs personas reģistrēšanai attiecīgās pašvaldības palīdzības saņemšanai (1.punkts); zuduši apstākļi, kuri bijuši par pamatu šīs personas reģistrēšanai attiecīgās pašvaldības palīdzības saņemšanai (2.punkts); tā reģistrēta palīdzības saņemšanai sakarā ar izlikšanu no dzīvojamās telpas, pamatojoties uz likuma „Par dzīvojamo telpu īri" 28.$^{2}$panta noteikumiem, bet novilcina palīdzības sniegšanas procesu, nepamatoti atsakoties no vismaz trim dzīvojamo telpu īres piedāvājumiem (3.punkts); tā atsakās no palīdzības, iesniedzot par to attiecīgu iesniegumu (4.punkts).

No Lēmuma pamatojuma izriet, ka pieteicējs izslēgts no Rīgas pilsētas pašvaldības palīdzības dzīvokļa jautājuma risināšanā 12.reģistra, jo viņš nav deklarējis savu dzīvesvietu Rīgas pilsētas pašvaldības administratīvajā teritorijā.

Likuma „Par palīdzību dzīvokļa jautājumu risināšanā" 4.panta pirmā daļa noteic, ka palīdzību personai sniedz tā pašvaldība, kuras administratīvajā teritorijā attiecīgā persona deklarējusi savu dzīvesvietu, izņemot šā likuma 14.panta pirmās daļas 3., 4. un 5.punktā minētos gadījumus.

Savukārt likuma „Par palīdzību dzīvokļa jautājumu risināšanā" 14.panta pirmās daļas 4.punktā minēta personu grupa – repatrianti, kuri izceļojuši no Latvijas laikā līdz 1990.gada 4.maijam un kuriem nav iespējams likumā noteiktajā kārtībā iemitināties pirms izceļošanas no Latvijas aizņemtajā dzīvojamā telpā, vai repatrianti, kuri dzimuši ārvalstīs vai izceļojuši no Latvijas pēc 1990.gada 4.maija un izceļošanas brīdī bijuši nepilngadīgi.

Likuma „Par palīdzību dzīvokļa jautājumu risināšanā" 14.panta piektā daļa paredz, ka repatriantus ar dzīvojamo telpu pēc viņu izvēles nodrošina tā pašvaldība, kurā repatriants, viņa vecāki vai vecvecāki pastāvīgi dzīvojuši pirms izceļošanas no Latvijas, vai arī tā pašvaldība, kuras palīdzības reģistros dienā, kad attiecīgā persona iesniegusi iesniegumu par palīdzības saņemšanu, nav reģistrētas personas, kuras nodrošināmas ar dzīvojamo telpu pirmām kārtām.

[5.2] No pieteicēja pieteikuma izriet, ka viņš savu vēlmi saņemt palīdzību dzīvokļa jautājuma risināšanā Rīgas pilsētas pašvaldības administratīvajā teritorijā saista ar to, ka ar laiku vēlētos atgriezties uz dzīvi Rīgā, no kuras 1946.gadā tika izsūtīts piespiedu kārtā, t.i., pieteicējs faktiski vēlas repatriēties.

Repatriācijas likuma 2.pants definē, ka repatriants ir persona, kura ir Latvijas pilsonis vai kurai viens no vecākiem vai vecvecākiem ir latvietis vai lībietis (līvs) un kura brīvprātīgi pārceļas uz pastāvīgu dzīvi Latvijas

Republikā. Savukārt minētā likuma mērķis ir radīt pamatnosacījumus un garantijas, lai latviešu un lībiešu (līvu) izcelsmes personas varētu pārcelties uz pastāvīgu dzīvi Latvijā; noteikt ar repatriāciju un izceļošanu saistītās valsts un pašvaldību institūciju funkcijas.

Attiecībā uz pašvaldību tiesisko pienākumu Repatriācijas likums noteic šādu normatīvo regulējumu.

Pašvaldība iesaistās ar repatrianta integrāciju saistīto jautājumu risināšanā savā administratīvajā teritorijā, kā arī pēc Pārvaldes pieprasījuma sniedz informāciju par iespējām nodrošināt repatriantu ar pašvaldībai piederošu dzīvojamo telpu (8.panta pirmā daļa).

Pašvaldība sniedz repatriantam palīdzību dzīvokļa jautājumu risināšanā saskaņā ar likumu „Par pašvaldību palīdzību dzīvokļa jautājumu risināšanā" (8.panta otrā daļa).

Pašvaldība likumā noteiktajā kārtībā var piešķirt repatriantam lietošanā zemes gabalu dzīvojamās mājas celtniecībai, ja pašvaldības administratīvajā teritorijā ir brīvs zemes gabals (8.panta trešā daļa).

No iepriekš citētajām Repatriācijas likuma tiesību normām izriet, ka palīdzība dzīvokļa jautājuma risināšanā paredzētā tām personām, kuras ir ieguvušas repatrianta statusu.

No pieteicēja pieteikuma izriet, ka viņš pašreiz tikai apsver iespēju repatriēties, bet repatrianta statusu vēl nav ieguvis, jo viņam Rīgā faktiski nav kur atgriezties, un savas repatriācijas ieceri saista ar dzīvojamās platības piešķiršanu Rīgā.

Repatriācijas likuma 9.panta pirmajā daļā ir noteiktas tās prasības, kādas Latvijas Republikas pilsonim ir jāizpilda, lai pretendētu uz repatrianta statusa piešķiršanu, proti, Latvijas pilsonis, kurš vēlas repatriēties, iesniedz: 1) noteiktas formas iesniegumu; 2) pases kopiju; 3) divas fotokartītes (35x45 mm); 4) rakstveida apliecinājumu, kurā norādīta paredzētā dzīvesvieta Latvijas Republikā.

No minētajām normām tiesa secinājusi, ka Repatriācijas likuma 8.panta otrā daļa, no vienas puses, uzliek pašvaldībām pienākumu sniegt palīdzību dzīvokļa jautājuma risināšanā tiem repatriantiem, kuri līdz izceļošanai no Latvijas Republikas dzīvojuši attiecīgās pašvaldības teritorijā, savukārt repatrianta statusa iegūšana tiek saistīta ar konkrēto dzīvesvietu, kurā persona apstiprinoši dzīvos Latvijas Republikā.

Attiecinot šo normatīvo regulējumu uz konkrētās lietas apstākļiem, tiesa atzinusi, ka vienīgā iespēja, kā pieteicējs var realizēt savas tiesības repatriēties, pie nosacījuma, ka viņš nevar pats atrisināt jautājumu par savu dzīvesvietu Rīgā, ir saņemt palīdzību dzīvokļa jautājuma risināšanā Rīgas pilsētas pašvaldības teritorijā, lai vēlāk lūgtu piešķirt repatrianta statusu.

Tiesa atzinusi, ka, noraidot iespēju repatriēties tām personām, kuras nav spējīgas pašas nodrošināt sev dzīvesvietu Latvijas Republikā pirms repatrianta statusa iegūšanas, attiecībā uz šīm personām nekad netiks sasniegts Repatriācijas likuma 1.pantā deklarētais mērķis – radīt pamatnosacījumus un garantijas, lai latviešu un lībiešu (līvu) izcelsmes

personas varētu pārcelties uz pastāvīgu dzīvi Latvijā, un tāds rezultāts nevar tikt atzīts par samērīgu jeb taisnīgu.

[5.3] Kā atzinis E.Levits rakstā „Samērīguma princips un obligātais administratīvais akts" (*publicēts 2007.gada 27.marta laikraksta „Latvijas Vēstnesis" pielikumā „Jurista Vārds" Nr.13*), likuma formāla piemērošana netipiskos gadījumos pēc būtības ir likuma neparedzēta, nejauša piemērošana situācijās, kas gan formāli izpilda likuma normas tiesisko sastāvu, bet neņem vērā *visus* konkrētā gadījuma nozīmīgos apstākļus. Likuma piemērošana šādos gadījumos – it sevišķi, ja likums paredz, ka iestādei nav rīcības brīvības, kas dotu tai iespēju atrast adekvātākās tiesiskās sekas, bet ka tai jāizdod obligātais administratīvais akts, konkrētā gadījumā (ietverot arī papildu apstākļus, kas padara šo gadījumu par netipisku) – bieži var novest pie tā, ka obligāti izdodamais administratīvais akts ir nesamērīgs.

Saskaņā ar Satversmes tiesas 2007.gada 28.februāra lēmumu lietā Nr.2006-41-01 šādus gadījumus – kad samērīguma princips ir pārkāpts tādēļ, ka iestāde netipiskā gadījumā ir izdevusi obligātu administratīvu aktu, kas konkrētajā gadījumā ir nesamērīgs – var koriģēt tiesa administratīvā procesa ietvaros.

Faktiski tas nozīmē, ka tiesai attiecīgajā likuma normā ir „jāielasa" rīcības brīvība un jāpiemēro tādas sekas, kas konkrētajam netipiskajam gadījumam būtu adekvātas (samērīgas).

[5.4] Konkrētajā gadījumā ar pieteicēja izslēgšanu no palīdzības dzīvokļa jautājuma risināšanā 12.reģistra tiek sagrautas pieteicēja cerības atgriezties savā etniskajā dzimtenē, kas atzīstamas par vienu no svarīgākajām personas vajadzībām.

Turklāt tiesa norādījusi, ka pieteicējs no 1995.gada 14.decembra līdz 2001.gada 6.decembra likuma „Par palīdzību dzīvokļa jautājumu risināšanā" (*likuma nosaukums 22.12.2004. likuma redakcijā*) pieņemšanai, bija reģistrēts Rīgas pilsētas pašvaldībā palīdzības saņemšanai dzīvokļa jautājuma risināšanā 12.reģistrā.

Atbilstoši minētā likuma pārejas noteikumu 2.punktam personas, kuras līdz šā likuma spēkā stāšanās dienai ir reģistrētas pašvaldībā valsts un pašvaldības palīdzības saņemšanai, netiek izslēgtas no pašvaldības palīdzības pretendentu sarakstiem, un tām ir tiesības šajā likumā noteiktajā kārtībā saņemt palīdzību dzīvokļa jautājumu risināšanā, ievērojot attiecīgās pašvaldības domes saistošajos noteikumos noteikto secību, bet, ja tāda nav noteikta, – reģistrācijas secībā.

Tā kā attiecībā uz pieteicēju nav konstatējams likuma „Par palīdzību dzīvokļa jautājumu risināšanā" 10.panta pirmās daļas 2.punktā norādītais gadījums, kuram iestājoties persona tiek izslēgta no palīdzības reģistra, tad nav tiesiska pamata pieteicēja izslēgšanai no Rīgas pilsētas pašvaldības palīdzības saņemšanai dzīvokļa jautājuma risināšanā 12.reģistra.

Ievērojot spriedumā minētos apsvērumus, tiesa atzinusi, ka Lēmums ir atceļams. Ar Lēmuma atcelšanu pieteicējam radītās nelabvēlīgas sekas tiek atceltas un attiecībā uz pieteicēju turpinās tā tiesiskā situācija, kāda ir bijusi pirms Sākotnējā lēmuma pieņemšanas. Līdz ar Lēmuma atcelšanu atjaunojas

iepriekšējā situācija un pieteicējam tiek saglabāta reģistrācija palīdzības saņemšanai dzīvokļa jautājumu risināšanā 12.reģistrā, no kura viņš tika izslēgts, ievērojot tiesvedības laikā notikušās izmaiņas 12.reģistrā reģistrēto personu secībā.

[6] Par Administratīvās rajona tiesas 2009.gada 5.oktobra spriedumu atbildētājs iesniedza apelācijas sūdzību, kura pamatota ar šādiem apsvērumiem.

Tiesas spriedumā paustie secinājumi neatbilst lietas faktiskajiem un tiesiskajiem apstākļiem, tie ir pretrunā ar tiesību normām.

No Lēmuma redzams, ka Sākotnējais lēmums pieņemts, pamatojoties uz likuma „Par palīdzību dzīvokļa jautājumu risināšanā" 10.panta pirmās daļas 2.punktu un Saistošo noteikumu Nr.6 3.12.3.apakšpunktu.

Atbildētājs apelācijas sūdzībā atsaucas uz paskaidrojumos un Lēmumā norādītajiem faktiskajiem apstākļiem.

[7] Ar Administratīvās apgabaltiesas 2010.gada 12.oktobra spriedumu noraidīts *A.G.* pieteikums par Rīgas domes Komunālā departamenta 2008.gada 24.janvāra lēmuma Nr.DK-08-1207-ap atcelšanu.

Administratīvā apgabaltiesa atzina, ka, ņemot vērā, ka pieteicējam nav repatrianta statusa, viņš nevar iegūt tās tiesības, kas noteiktas Repatriācijas likumā attiecībā uz palīdzību dzīvokļa jautājuma risināšanā. Tāpat uz pieteicēju nevar attiecināt tās likuma „Par palīdzību dzīvokļa jautājumu risināšanā" normas, kas būtu attiecināmas uz repatriantiem.

[8] Par Administratīvās apgabaltiesas 2010.gada 12.oktobra spriedumu *A.G.* iesniedza kasācijas sūdzību, lūdzot minēto spriedumu atcelt.

[9] Ar Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta (turpmāk – Senāts) 2011.gada 6.maija spriedumu atcelts Administratīvās apgabaltiesas 2010.gada 12.oktobra spriedums un lieta nodota jaunai izskatīšanai Administratīvajai apgabaltiesai.

Senāta spriedumā norādīti turpmāk minētie motīvi.

[9.1] Apgabaltiesa no lietā esošajiem dokumentiem pareizi konstatējusi, ka pieteicējs bija reģistrēts palīdzības saņemšanai, jo pieteicējs bija sociāli mazaizsargāta persona – politiski represētā persona, kurai nebija iespējams atgriezties iepriekšējā dzīvesvietā, bet kura dzīvo Jakutijā un izteikusi vēlmi atgriezties Latvijā.

[9.2] Ja tiesa konstatējusi, ka pieteicēja mērķis 1995.gadā bija atgriezties Latvijā un pieteicējs ir Latvijas pilsonis, tad tiesa nav pareizi piemērojusi Repatriācijas likuma 9.panta pirmo daļu. Repatriācijas likuma 9.panta pirmā daļa noteica, ka personas, kuras vēlas repatriēties *un kuras iebraukšanas brīdī nav Latvijas pilsoņi*, iesniedz dokumentus repatrianta statusa iegūšanai. Tātad likums neprasīja, lai Latvijas pilsoņi, kas vēlas atgriezties Latvijā, saņemtu repatrianta statusu. Secīgi tiesai bija jāvērtē, vai

pieteicēja reģistrācija dzīvokļa īres palīdzības saņemšanai pašvaldībā ir notikusi Repatriācijas likuma 8.panta kārtībā.

[9.3] Tiesa norāda, ka ar 2002.gada 20.novembri Repatriācijas likumā iekļauta prasība arī Latvijas pilsoņiem – repatriantiem – reģistrēties repatrianta statusa iegūšanai, un konstatē, ka pieteicējs nav šādu statusu ieguvis, tādēļ viņš zaudējis repatrianta subjektīvās tiesības uz pašvaldības palīdzību.

Senāts konstatē, ka ar 2002.gada 6.novembra likumu „Grozījumi Repatriācijas likumā" iekļauta prasība arī Latvijas pilsoņiem iegūt repatrianta statusu, t.i., reģistrēties. Taču jaunā prasība stājas spēkā nekavējoties; likums nenoteic pārejas periodu, kā arī nerisina tos jautājumus, vai iepriekš Latvijas pilsoņiem, kuri pretendējuši uz sociālo palīdzību kā repatrianti, iegūtās tiesības zūd.

Senāta ieskatā, minētais jautājums risināms, ievērojot tiesiskās paļāvības principu. Tiesiskās paļāvības princips nozīmē, ka indivīds var paļauties uz to, ka tiesības un likumiskās intereses, kuras viņš ir ieguvis, vēlāk netiks atņemtas. Tiesiskās paļāvības pamatā ir indivīda paļaušanās uz valsts tiesisku un konsekventu rīcību. Šā principa galvenais uzdevums ir aizsargāt personas tiesības gadījumos, kad normatīvā regulējuma grozījumu rezultātā notiek vai ir iespējama privātpersonu tiesiskā stāvokļa pasliktināšanās *(sk. Satversmes tiesas 2006.gada 8.novembra sprieduma lietā Nr.2006-04-01 21.punktu)*.

Lai konstatētu, vai personām bija radusies tiesiskā paļāvība uz konkrētu tiesību saglabāšanu vai īstenošanu, ir jāizvērtē, vai to paļaušanās uz apstrīdēto normu ir likumīga, pamatota un saprātīga un vai tiesiskais regulējums pēc savas būtības ir pietiekami noteikts un nemainīgs, lai tam varētu uzticēties *(sk. Satversmes tiesas 2002.gada 19.marta sprieduma lietā Nr.2001-12-01 secinājumu daļas 3.2.punktu, 2004.gada 25.oktobra sprieduma lietā Nr.2004-03-01 7.punktu un 2006.gada 8.novembra sprieduma lietā Nr.2006-04-01 21.punktu)*.

Vērtējot, cik lielā mērā aizsargājama personu tiesiskā paļāvība, vērā ņemams arī tas, vai tiesību norma, ar kuru personām tiek piešķirtas konkrētas tiesības, tām jau ir piemērota. Tiesiskās paļāvības aizsardzības apjoms atšķiras atkarībā no tā, vai persona paļāvusies uz jau iegūtām vai tikai sagaidāmām tiesībām *(sk. Satversmes tiesas 2009.gada 26.novembra sprieduma lietā Nr.2009-08-01 25.punktu)*.

Tiesiskās paļāvības princips saistāms ar nepieciešamību radīt tādus apstākļus, kas indivīdam ļautu plānot savu nākotni. Tiesiskajam regulējumam ir jābūt pietiekami stabilam, lai indivīds, vadoties no tiesību normām, varētu pieņemt ne tikai īstermiņa lēmumus, bet arī ilgtermiņā plānot savu nākotni *(sk. Satversmes tiesas 2004. gada 25. oktobra sprieduma lietā Nr.2004-03-01 9.2. punktu)*. Tā kā persona, paļaujoties uz konkrētu normatīvo regulējumu un tajā ietvertajām tiesībām, ir iekārtojusi savu dzīvi, veidojusi nākotnes plānus, uzņēmusies saistības u.tml., ir nepieciešams pārejas periods, lai persona varētu pielāgoties tai kārtībai, kas paredzēta

jaunajā tiesiskajā regulējumā *(sk. Satversmes tiesas 2011.gada 30.marta sprieduma lietā Nr.2010-60-01 12.4.punktu).*

Ievērojot iepriekšminēto, tiesa nav pārbaudījusi, vai, ievērojot tiesiskās paļāvības principa konsekvences, pieteicējs nav saglabājis repatrianta statusu tiesiskajās attiecībās ar pašvaldību par sociālās palīdzības saņemšanu dzīvojamo telpu īres jautājumā. Tā kā pieteicējs sociālās palīdzības pieteikšanas brīdī skaidri norādīja, ka viņa mērķis ir repatriēties uz Latviju, un to atkārtoti uzsvēris apstrīdēšanas procesa ietvaros, ka pieteicējs vairāk kā divpadsmit gadus atradies palīdzības saņēmēju sarakstā, tostarp piecus gadus no brīža, kad grozīts Repatriācijas likums un ieviesta reģistrācijas prasība, tiesai jāvērtē, vai pieteicēja tiesiskā paļāvība uz palīdzības saņemšanu nav aizsargājama. Tāpat tiesai jāpārliecinās, vai pašvaldība informējusi pieteicēju par repatrianta statusa formālajiem aspektiem un to ietekmi uz tiesību saglabāšanu pretendēt uz pašvaldības sociālo palīdzību kā repatriantam.

[10] Uz tiesas sēdi pieteicējs nav ieradies un nav paziņojis par neierašanās iemesliem. Nekonstatējot Administratīvā procesa likuma 268. un 269.pantā norādītos apstākļus, Administratīvā apgabaltiesa nolēma lietu izskatīt bez pieteicēja klātbūtnes.

Tiesas sēdē atbildētāja (pēc reorganizācijas - Rīgas domes Mājokļu un vides departamenta) pārstāve uzturēja apelācijas sūdzību uz tajā norādītajiem motīviem.

## Motīvu daļa

[11] Uzklausījusi administratīvā procesa dalībnieces paskaidrojumus un pārbaudījusi lietas materiālus, Administratīvā apgabaltiesa atzīst, ka apelācijas sūdzība ir nepamatota, bet pieteikums ir apmierināms.

[12] Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 350.panta pirmajai daļai tiesību normu interpretācija (tulkojums), kas izteikta kasācijas instances tiesas spriedumā, ir obligāta tiesai, kura šo lietu izskata no jauna.

Senāts konkrētajā gadījumā ir atzinis, ka ar 2002.gada 6.novembra likumu „Grozījumi Repatriācijas likumā" iekļautā prasība arī Latvijas pilsoņiem iegūt repatrianta statusu, t.i., reģistrēties, ir stājusies spēkā nekavējoties (2002.gada 20.novembrī), proti, likums nenoteica pārejas periodu, kā arī nerisināja jautājumus, vai iepriekš Latvijas pilsoņiem, kuri pretendējuši uz sociālo palīdzību kā repatrianti, iegūtās tiesības zūd.

Izskatāmajā lietā Senāts ir norādījis, ka apgabaltiesai ir jāpārbauda, vai, ievērojot tiesiskās paļāvības principa konsekvences, pieteicējs nav saglabājis repatrianta statusu tiesiskajās attiecībās ar pašvaldību par sociālās palīdzības saņemšanu dzīvojamo telpu īres jautājumā, kā arī to, vai pašvaldība informējusi pieteicēju par repatrianta statusa formālajiem aspektiem un to ietekmi uz tiesību saglabāšanu pretendēt uz pašvaldības sociālo palīdzību kā repatriantam.

[13] Lietā nav strīda par to, ka pieteicējs no pieteikuma iesniegšanas pašvaldībā par palīdzības saņemšanu līdz pat Lēmuma pieņemšanai dzīvoja ārpus Latvijas, kā arī par to, ka pieteicējs nav ieguvis repatrianta statusu, lietā ir strīds par to, vai atbildētājs ir pamatoti izslēdzis pieteicēju no pašvaldības palīdzības dzīvokļa jautājuma risināšanā 12.reģistra.

[14] Pieteicējs izslēgts no 12.reģistra, pamatojoties uz likuma „Par palīdzību dzīvokļa jautājumu risināšanā" 10.panta pirmās daļas 2.punktu un Saistošo noteikumu Nr.6 3.12.3.apakšpunktu.

Likuma „Par palīdzību dzīvokļa jautājumu risināšanā" 10.panta pirmās daļas 2.punkts (*redakcijā, kas bija spēkā Sākotnējā lēmuma pieņemšanas laikā*) noteic, ka persona tiek izslēgta no palīdzības reģistra, ja zuduši apstākļi, kuri bijuši par pamatu šīs personas reģistrēšanai attiecīgās palīdzības saņemšanai.

Saistošo noteikumu Nr.6 3.12.3.apakšpunkts (*redakcijā, kas bija spēkā sākotnējā lēmuma pieņemšanas laikā*) noteic, ja persona tiek izslēgta no palīdzības reģistra, ne vēlāk kā divas nedēļas pirms personas izslēgšanas tai nosūtāms rakstveida paziņojums uz norādīto adresi. Persona tiek izslēgta no palīdzības reģistra noteikumu 1.9.punktā noteiktajā kārtībā ar komisijas lēmuma pieņemšanas dienu, ja zuduši apstākļi, kuri bijuši par pamatojumu šīs personas iekļaušanai palīdzības reģistrā.

Saistošo noteikumu Nr.6 2.14.1.apakšpunkts noteic, ka 12.reģistrā pašvaldības lietojumā esošas dzīvojamās telpas īrēšanai vispārējā kārtībā reģistrē personas, kuras līdz 2001.gada 31.decembrim saskaņā ar likumu „Par valsts un pašvaldību palīdzību dzīvokļa jautājumu risināšanā" bija reģistrētas valsts un pašvaldības palīdzības dzīvokļa jautājuma risināšanā saņemšanai.

Atbildētājs uzskatījis, ka pamats personas izslēgšanai no reģistra ir likuma „Par palīdzību dzīvokļa jautājumu risināšanā" 4.panta pirmajā daļā un Saistošo noteikumu Nr.6 1.3.1.apakšpunktā izvirzītā prasība, ka palīdzību personai sniedz tā pašvaldība, kuras administratīvajā teritorijā attiecīgā persona deklarējusi savu dzīvesvietu.

Atbildētājs secinājis, tā kā pieteicējs nav deklarēts Rīgas pilsētas pašvaldības teritorijā, līdz ar to nav pamata viņa reģistrācijai palīdzības sniegšanas 12.reģistrā.

[15] Lai personu varētu izslēgt no palīdzības reģistra, vispirms ir noskaidrojams, uz kādiem pamatiem persona tika reģistrēta palīdzības reģistrā, lai varētu identificēt tos apstākļus, kuri ir mainījušies.

Tādējādi, vērtējot to, vai ir zuduši apstākļi, kuri bijuši par pamatu pieteicēja reģistrēšanai attiecīgās palīdzības saņemšanai, vērā ņemami tie apstākļi, kuri bija uz pieteicēja reģistrēšanas brīdi 1995.gada 14.decembrī, kā arī uz Lēmuma pieņemšanas brīdi esošie faktiskie apstākļi.

[16] No lietas materiāliem apgabaltiesa konstatē, ka pieteicējs uzņemts dzīvokļa apstākļu uzlabošanas uzskaitē, pamatojoties uz viņa 1995.gada 5.decembra iesniegumu Zemgales priekšpilsētas izpildkomitejas Dzīvokļu nodaļas vadītājam (*lietas 90.-91.lapa*). Gan pašā iesniegumā, gan arī tam pievienotajos dokumentos – izziņā par dzīvesvietu (*lietas 94.lapa*) norādīts, ka pieteicējs iesnieguma iesniegšanas brīdī dzīvo un ir pierakstīts Jakutijā. Iesniegumam pievienota reabilitācijas apliecība, kur norādīts, ka līdz arestam pieteicējs dzīvojis Rīgā, */dzīvesvieta/* (*lietas 92.-93.lapa*). Tātad pieteicējs ir politiski represētā persona.

No 1995.gada 14.decembra lēmuma un 1995.gada 15.decembra pavadvēstules (*lietas 96. un 97.lapa*) redzams, ka pieteicēja mērķis ir atgriezties Latvijā, bet dzīvoklī Rīgā, */dzīvesvieta/*, kurā viņš dzīvoja līdz arestam, viņš nevar atgriezties. Lēmumā (*lietas 96.lapa*) nolemts „atteikt, iesniegt izziņu, ka nevar ievietoties */dzīvesvieta/*". Uz šī lēmuma ir atzīme „lēm. Nr.347! uzņemt izņ. kārtībā". Pavadvēstulē (*lietas 97.lapa*) norādīts, ka pieteicējs ar 1995.gada 14.decembra valdes lēmumu Nr.347 ir uzņemts dzīvokļu uzskaitē mazaizsargāto un trūcīgo personu grupā ar uzskaites Nr.427.

Pārbaudot normatīvos aktus, kas bija spēkā 1995.gada 5.decembrī, kad pieteicējs iesniedza iesniegumu reģistrēšanai dzīvokļu uzskaites rindā, apgabaltiesa konstatē, ka palīdzības sniegšanas jautājumus regulēja 1993.gada 11.maija likums „Par valsts un pašvaldību palīdzību dzīvokļa jautājumu risināšanā" un Ministru kabineta 1993.gada 23.novembra noteikumi Nr.17 „Par kārtību, kādā reģistrējamas personas (ģimenes) dzīvokļa jautājumu risināšanai paredzētās valsts un pašvaldību palīdzības saņemšanai" (turpmāk – Noteikumi Nr.17) (*šeit un turpmāk – redakcijā, kas bija spēkā 1995.gada 5.decembrī*).

Minētā likuma 6.panta pirmā daļa noteica, ka personas (ģimenes), kuras ir tiesīgas saņemt valsts un pašvaldību palīdzību, tiek reģistrētas divās grupās: 1) sociāli mazaizsargātās un maznodrošinātās personas (ģimenes); 2) pārējās personas (ģimenes).

Panta otrā daļa paredzēja, ka šo grupu ietvaros palīdzības saņemšanas kārtību nosaka attiecīgā pilsētas dome, rajona padome vai pagasta padome, ievērojot iesnieguma un dokumentu iesniegšanas laiku, kā arī personas (ģimenes) konkrētos dzīvokļa apstākļus. Pašvaldības arī kārto pretendentu sarakstus atbilstoši atsevišķiem palīdzības veidiem.

Savukārt likuma 9.panta pirmā daļa noteica, ka sociāli mazaizsargātas un maznodrošinātas šā likuma izpratnē ir tādas personas (ģimenes), kuras atbilst šajā pantā noteiktajiem kritērijiem un ir tiesīgas saņemt šā likuma 2.pantā noteikto valsts un pašvaldību palīdzību. Atbilstoši panta otrajai daļai par sociāli mazaizsargātām atzīstamas cita starp arī politiski represētās personas (6.punkts).

Arī Noteikumu Nr.17 4.punkta pirmā daļa noteica, ka pilsētu un pagastu pašvaldības personu (ģimeņu) uzskaiti palīdzības saņemšanai kārto divās grupās – sociāli mazaizsargātās un trūcīgās personas (ģimenes) un pārējās personas (ģimenes). Atbilstoši punkta ceturtajai daļai pirmām kārtām

valsts un pašvaldību palīdzība sniedzama sociāli mazaizsargātām un trūcīgām personām (ģimenēm).

Saskaņā ar minēto noteikumu 5.punktu lēmumus par personu (ģimeņu) reģistrāciju palīdzības saņemšanai, par palīdzības sniegšanas secības noteikšanu un konkrētas palīdzības sniegšanu, kā arī par personu (ģimeņu) izslēgšanu no uzskaites pieņem pašvaldību valdes, bet noteikumu 9.punkts paredzēja, ka palīdzību sniedz tikai pašvaldības uzskaitē esošām personām (ģimenēm), izņemot cita starp gadījumus, kad politiski represētām, kā arī nelikumīgi notiesātām un pēc tam reabilitētām personām nav iespējams iemitināties agrāk aizņemtajā dzīvojamā telpā un tām nav citas dzīvojamās telpas (9.4.apakšpunkts).

No iepriekš minētā tiesiskā regulējuma un faktiskās situācijas 1995.gada 5.decembrī apgabaltiesa secina, ka pieteicējs 1995.gada 14.decembrī tika reģistrēts sociāli mazaizsargāto un trūcīgo personu reģistrā kā politiski represēta, kā arī nelikumīgi notiesāta un pēc tam reabilitēta persona, turklāt attiecībā uz pieteicēju nepastāvēja priekšnoteikums atrasties pašvaldības uzskaitē, proti, viņam nebija jābūt pierakstītam attiecīgās pašvaldības teritorijā.

Ievērojot iepriekš minēto, apgabaltiesa secina, ka atbildētājs nepamatoti uzskatījis, ka apstākļi, kuri ir zuduši, ir fakts, ka pieteicējs nav deklarējis savu dzīvesvietu attiecīgajā pašvaldībā. Šāds apstāklis nevar būt par pamatu pieteicēja izslēgšanai no reģistra, jo dzīvesvietas deklarācija attiecīgajā pašvaldībā nebija priekšnoteikums pieteicēja reģistrēšanai palīdzības sniegšanai.

Apgabaltiesa arī konstatē, ka šajā laikā jau bija spēkā Repatriācijas likums, kurš pieņemts 1995.gada 21.septembrī un kura viens no mērķiem atbilstoši 1.panta 1.punktam (*redakcijā, kas bija spēkā 1995.gada 5.decembrī*) ir radīt pamatnosacījumus un garantijas, lai latviešu un līvu izcelsmes personas varētu pārcelties uz pastāvīgu dzīvi Latvijā. Saskaņā ar šī likuma 2.pantu repatriants ir persona, kura ir Latvijas pilsonis vai kurai viens no vecākiem vai vecvecākiem ir latvietis vai līvs un kura pārceļas uz pastāvīgu dzīvi Latvijā.

Minētā likuma 8.panta, kurš reglamentē pašvaldības pienākumus repatriācijas jautājumu risināšanā, otrā daļa noteica, ka pašvaldības, ievērojot likuma „Par valsts un pašvaldību palīdzību dzīvokļa jautājumu risināšanā" noteikumus, var sniegt repatriantiem palīdzību dzīvokļa jautājuma risināšanā: 1) izīrējot valsts un pašvaldību dzīvokļus; 2) piešķirot lietošanā zemi ģimenes māju celšanai; 3) pārdodot dzīvokļus jaunuzceltajās vai kapitāli izremontētajās valsts un pašvaldību mājās, kā arī paredzot pircēja kreditēšanu.

Ievērojot apstākli, ka pieteicējs nedzīvoja Latvijā, saistībā ar dzīvokļa jautājuma risināšanu uz viņu bija attiecināms arī Repatriācijas likuma tiesiskais regulējums, proti, pieteicējs varēja pretendēt uz palīdzību dzīvokļa jautājuma risināšanā tieši Repatriācijas likuma izpratnē, taču veidu, kādā pieteicējs tika reģistrēts dzīvokļu rindā, minētais tiesiskais regulējums uz pieteicēja reģistrācijas brīdi neietekmēja.

[17] Izvērtējot lietā esošos dokumentus, Administratīvā apgabaltiesa konstatē, ka atbildētājs jau no pieteicēja reģistrācijas brīža palīdzības saņemšanai zināja, ka pieteicējs nedzīvo Rīgas administratīvajā teritorijā, jo par to, ka pieteicējs dzīvo Krievijas Federācijā, viņš ir norādījis 1995.gada 5.decembra iesniegumā par ņemšanu uzskaitē, kā arī regulāri sūtījis atbildētājam dzīvesvietas izziņas. Līdz ar to secināms, ka atbildētājam šis fakts bija zināms jau 1995.gadā.

Tāpat no dokumentiem redzams, ka pieteicējs dzīvokļa jautājumu palīdzības pieteikšanas brīdī skaidri norādīja, ka viņa mērķis ir repatriēties uz Latviju, kā arī to atkārtoti uzsvēris arī apstrīdēšanas procesa ietvaros.

Ņemot vērā, ka pieteicējs vairāk kā divpadsmit gadus atradās palīdzības saņēmēju sarakstā, tostarp piecus gadus no brīža, kad tika grozīts Repatriācijas likums, kas paredzēja arī Latvijas pilsonim reģistrēties, lai iegūtu repatrianta statusu, apgabaltiesa turpmāk minēto iemeslu dēļ atzīst, ka pieteicēja tiesiskā paļāvība uz pašvaldības palīdzības saņemšanu ir aizsargājama.

Izskatāmajā gadījumā Senāts ir atzinis, ka likumdevējs, pieņemot 2002.gada 6.novembra likumu „Grozījumi Repatriācijas likumā" un nosakot prasību arī Latvijas pilsoņiem iegūt repatrianta statusu, t.i., reģistrēties, nav noteicis pārejas periodu, kā arī nav risinājis jautājumus par Latvijas pilsoņu, kuri pretendējuši uz sociālo palīdzību kā repatrianti, jau iepriekš iegūtajām tiesībām.

Tiesiskās paļāvības princips nozīmē, ka indivīds var paļauties uz to, ka tiesības un likumiskās intereses, kuras viņš ir ieguvis, vēlāk netiks atņemtas. Tiesiskās paļāvības pamatā ir indivīda paļaušanās uz valsts tiesisku un konsekventu rīcību. Šā principa galvenais uzdevums ir aizsargāt personas tiesības gadījumos, kad normatīvā regulējuma grozījumu rezultātā notiek vai ir iespējama privātpersonu tiesiskā stāvokļa pasliktināšanās.

Konkrētajā gadījumā apgabaltiesas ieskatā pieteicējs varēja paļauties, ka viņš netiks izslēgts no palīdzības reģistra, proti, viņam netiks atņemtas tiesības uz palīdzības saņemšanu tad, kad pienāks viņa kārta, gan tāpēc, ka bija šajā reģistrā uzņemts vēl tad, kad normatīvajos aktos prasību Latvijas pilsoņiem reģistrēties repatriantu statusā vēl nebija un Repatriācijas likuma 8.pants noteica pašvaldībai pienākumu sniegt repatriantiem palīdzību dzīvokļa jautājuma risināšanā, gan arī tāpēc, ka atbildētājs, zinot, ka tiesību normas šādas prasības paredz jau no 2002.gada 20.novembra, uz šādu pieteicēja pienākumu nav norādījis gandrīz 5 gadus.

Turklāt no lietā esošās atbildētāja 2007.gada 26.septembra vēstules Nr.DK-07-15754-ap redzams, ka tajā ir norādīts, ka gadījumā, ja pieteicējs vēlas atgriezties Latvijā kā repatriants, jautājuma izskatīšanai par tiesībām reģistrēties palīdzības saņemšanai dzīvojamās telpas izīrēšanai pirmām kārtām, viņam jāvēršas Rīgas domes Komunālā departamenta Dzīvokļu pārvaldē un jāiesniedz attiecīgie dokumenti, taču minētajā vēstulē atbildētāja nav informējusi pieteicēju nedz par repatrianta statusa formālajiem

aspektiem, nedz par to ietekmi uz tiesību saglabāšanu pretendēt uz pašvaldības sociālo palīdzību kā repatriantam.

[18] Ņemot vērā iepriekš secināto, Administratīvā apgabaltiesa atzīst, ka Lēmums ir atceļams un atbildētājam ir uzliekams par pienākumu atjaunot pieteicēju pašvaldības palīdzības dzīvokļa jautājumu risināšanai 12.reģistrā.

Administratīvā apgabaltiesa atzīst, ka pirmās instances tiesas spriedums ir tiesisks un pamatots.

**Rezolutīvā daļa**

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 307. un 309.pantu, Administratīvā apgabaltiesa

**nosprieda:**

Apmierināt *A.G.* pieteikumu.

Atcelt Rīgas domes Komunālā departamenta 2008.gada 24.janvāra lēmumu Nr. DK-08-1207-ap no tā pieņemšanas dienas.

Uzlikt par pienākumu Rīgas domes Mājokļu un vides departamentam atjaunot *A.G.* reģistrāciju 12.reģistrā ar reģistrācijas kārtas numuru, kāds tas būtu šobrīd, ja *A.G.* nebūtu izslēgts no 12.reģistra.

Uzlikt par pienākumu Rīgas pilsētas pašvaldībai atlīdzināt *A.G.* viņa samaksāto valsts nodevu Ls 10 (desmit latu) apmērā.

Spriedumu 30 dienu laikā no sprieduma sastādīšanas dienas var pārsūdzēt Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamentā, iesniedzot kasācijas sūdzību Administratīvajā apgabaltiesā.

Tiesas sēdes priekšsēdētājs M.Birzgalis

Tiesneši K.Berķis

A.Šteinberga